

ГОДИШНИК НА СТУДЕНТИТЕ ПО СОЦИОЛОГИЯ
АСОЦИАЦИЯ НА СТУДЕНТИТЕ ПО СОЦИОЛОГИЯ В СУ
КАТЕДРА СОЦИОЛОГИЯ, ФИЛОСОФСКИ ФАКУЛТЕТ
СУ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“
Том 1, 2005

ИДЕАЛЕН ТИП СЕКТА

ВЪРБАН ТОМОВ

КУРСОВА РАБОТА ПО СОЦИОЛОГИЯ НА СОЦИАЛНАТА РЕГУЛАЦИЯ
РЪКОВОДИТЕЛ: ДОЦ. Д-Р ПЕТЯ КАБАКЧИЕВА

Сектите проявяват редица характеристики, част от които са общи с тези на всички световни и локални религиозни учения, а другите отразяват спецификата на тяхното проникновено разбиране и интерпретиране на “божественото учение”. Според Брайън Уилсън (2001) те могат да бъдат систематизирани по следния начин:

Първо: Ексклузивизъм – недопускат двойна обвързаност. Сектантът следва само една религиозна доктрина и членува само в една религиозна организация.

Второ: Сектите са склонни да претендират за монопол върху цялата религиозна истина, която другите не познават. Тази истина осигурява рамка за всички аспекти на вярата, религиозния култ, социалната практика, етиката, политиката и всички области на човешката дейност; тя може също така да включва тълкуване на природата и на целите и порядъка, които се приема, че лежат в основата на Вселената.

Трето: Сектите освен това, проявяват тенденции да бъдат организации на миряни като цяло, които са против свещенничеството. Това отношение е свързано с разбирането им, че всички хора притежават еднакви възможности за постигане на истината и че общуването с Бог не се нуждае от посредници.

Четвърто: Що се отнася до специфично религиозната практика, сектите са склонни да отхвърлят религиозното разделение на труда и да отричат специалната религиозна компетентност на когото и да било, освен понякога на своите основатели и лидери. Религиозните задължения са еднакви за всички, “които приемат истината”.

Пето: Така неизбежно, сектите са белязани от волунтаризъм. Един индивид избира да бъде сектант и обикновено от него се изисква да покаже, че заслужава да бъде приет за член.

Шесто: В съответствие с последното изискване, сектите се грижат за следване на техните критерии и принципи от страна на членовете си и обикновено упражняват санкции срещу онези, които се държат неподобаващо или своенравно, като дори могат да изгонят тези индивиди от групата.

Седмо: Сектите са склонни да изискват пълна обвързаност. В своя секидневен стил на живот, нрави, интереси и начин на прекарване на свободното време, членът на някоя от конвенционалните църкви в западните страни може да не изглежда много различно от останалите необвързани, или напълно секуларизирани хора. Но това не е така при сектанта. Той е дълбоко белязан от своята религиозна обвързаност, влиянието на която се очаква да бъде проявено във всички области на неговия живот. Фактът, че един човек е член на дадена група е сам по себе си най-важният факт за него, който ни казва повече за това какво можем

да очакваме от този човек, отколкото всяка друга информация за него.

Осем: На края, сектата е група на протеста. В миналото сектата е била протест най-вече срещу църквата, срещу нейното учение и свещеници. Но, с времето, позицията на Църквата отслабва и протестът се насочва в друга посока, която не е толкова срещу други религиозни организации, а срещу съвременното общество и донякъде срещу държавата.

Струва ми се, че сектите често се опитват да организират всекидневния живот на членовете си според принципите на конституирането на една нова “Утопия”. В начина, по който се изгражда режима, принципите, нормите, ценностите, в начина, по който се институционализира религията като главен регулатор и висша ценност, в стриктното формулиране на задълженията на члена на “идеалната общност” и на отношенията му с външния свят изкушеният интерпретатор може да разчете различни съвети на утопистите – от Платоновите “Закони” и “Държавата” до “Утопия” на Т. Мор. Те всички полагат като идеал едно “златно състояние”, основано на рационалността и/или наподобяващо ранните християнски общини.

Сектата утвърждава стандарт за религиозна практика и дейност, който влияе върху личното поведение, междуличностните отношения и върху участието в обществения живот. Нейният “устав” предоставя интерпретация на най-висшите цели, които трябва да бъдат разкрити в живота, а може би и във Вселената и в съгласие с тях сектата посочва на хората как трябва да живеят. Разминаванията между техните твърдения, норми и принципи с тези на съвременното общество и изискванията на Държавата понякога могат да доведат до открит конфликт. Защото Сектата като протестна група потестира много повече срещу социалното, културното и политическото положение в света, отколкото срещу специфично-религиозните нагласи на другите хора, или срещу властта и състоянието на Църквата.

3. РЕТО исторически

През 1983 година Реймънд, заедно със своето семейство, пристига в Испания с твърдото убеждение, че е призван от Бог да основе нова църква, сходна с ранно-християнските общини. От 1983 до 1985 година той раздава листовки по улиците. Има собствено радио-предаване със собствена радио-честота, но въпреки това не успява да сформира никаква група от последователи в тази католическа страна.

Тъй като новите религиозни учения най-често попълват своя социален състав от континента на депривирани по някакъв признак членове на обществото, Реймънд естествено търси своите последователи именно там. Той забелязва и големия социален

проблем, спохождащ Испания след режима на Франко, а именно: голям и постоянно увеличаващ се брой на наркозависимите, пристрастени към тежките наркотици, основен срещу които е хероина. През 1985-а година, на една от своите чести обиколки из Испания, Реймънд и неговото семейство купуват къща в едно село до малкия северен град Сантандер и решават да помогнат на наркоманите, които са видели по улиците на града, като основават безплатна комуна, каквато до момента не съществува в Испания. В страната има или платени центрове, или сходен с типа живот в комуната под лоното на Римо-католическата Църква.

През първите две години в къщата на Реймънд постоянно идват младежи, прекарващи няколко дни там, след което продължават предишния си живот по улиците на Сантандер. Повратен момент в историята на комуната настъпва, когато едни от първите наркомани на Сантандер решават, че Реймънд е божи човек и наистина с негова помощ и с помощта на Бог те ще могат да разрешат както своите проблеми, така и тези на много други хора – и остават. През 1987-а година комуната е регистрирана под името РЕТО, което означава две неща: Абривиатурата РЕТО е съставена от две думи: Reabilitacion Toxicomana, но на сленг РЕТО означава Надежда. Понеже Реймънд няма достатъчно пари, за да финансира тази комуна, членовете на комуната и семейството му започват работа като миячи на коли на обществените паркинги в и около Сантандер. А през определени дни, с помощта на микробус, събират хартия и я връщат за вторични суровини.

Тъй като Сантандер е малък град и хората се познават помежду си, родителите на младежите, постъпили в комуната, виждайки положителната промяна в близките си, създават организация на родителите, чиято цел е да осигурява както обществена поддръжка за комуната, така и чисто икономическа подкрепа: магазини започват да ги снабдяват с хранителни продукти, чийто краен срок на годност приближава, напълно безплатно. Това е икономически изгодно и за двете страни: даренията, направени от фирмите, се приспадат от данъците, а членовете на комуната не дават спечелените пари за храна, а могат да ги инвестират в построяването на нови къщи – следователно ще могат да помагат на все повече хора.

Въпреки че в този период в Испания проблемът с наркоманията вече е поставен като основен проблем в обществото, броят на наркоманите продължава да расте. В резултат на това се обособяват отделни наркомански квартали/ райони, през които става опасно да се минава. Общината на Сантандер вижда в РЕТО възможност за справяне с проблема. Така тя започва също да подпомага РЕТО в агитационната му кампания, като дори футболния отбор на града започва да играе със слога на на РЕТО на своите екипи: “No a la droga

РЕТО бързо печели позиции в обществото, а и броят на членовете му главоломно

расте. Доверието в РЕТО вече е толкова голямо, че управата на провинция Кантабрия, чийто главен град е Сантандер, разрешава част от присъдите, постановени от съда за престъпления, извършени от наркомани, да се излежават в РЕТО. Членовете на комуната са на възраст между 18 и 35 години – т.е. тя се превръща в нещо като християнска младежка организация. Предимство на такъв тип организация е възможността много по-лесно да се рекрутират нови членове сред младежите в Испания.

През тези първи няколко години от своето съществуване РЕТО излиза от границите на Кантабрия като основава свои центрове в големите градове на страната. Въпреки това, Сантандер остава главният център на комуната. Тук живеят както основателите, така и най-голяма част от членовете на организацията. Към 2000-та година броят на къщите в Сантандер и околностите му са 13, а в провинция Кантабрия има още 5, като членовете им са приблизително 700 – 800 души.

С разпадането на Източния блок, група испанци заминават за Русия, където през 1993-а година ситуацията е много сходна с тази в Испания от 1985-а година. В продължение на две години испанците изучават руски език и се опитват да получат някаква обществена подкрепа, но това не се получава така лесно, както е станало в Испания. Затова, къщата на комуната в околностите на Москва започва да функционира едва през 1998-а година. Друга страна, в която РЕТО създава свой център, е Хърватска. Но там нещата са по-различни. След сърбо-хърватската война, група хърватски младежи зависими от наркотици, предимно от Сплит и околностите му, научават за безплатната комуна в Испания и заминават там. След две години една част от тях, заедно с няколко испанци, се завръща в Сплит, където основават своя къща – в началото на 1997-а година. Тя бързо печели популярност. Но поради липсата на пространство, а и на възможност за самоиздръжка на членовете на комуната, основната част от тях е изпратена в Испания, където в първата къща на РЕТО – РЕТО УНО се основава и първата “колония”, съставена предимно от чужденци (не испанци) – това е “хърватската къща”. В нея официалният език е хърватски. След този момент потокът от хървати намалява, а и с парите, спечелени в Испания, се създават още два центъра в Хърватска – един в Сплит и един в Загреб. За това пък през 1999 - 2000-та пристигат голям брой руснаци. И така “хърватската къща” става “руска къща”.

През 2000-та година в България отделни семейства научават за тази комуна. В зависимост от финансовото положение на семействата зависимите заминават за Испания или пък за Хърватска. През октомври 2000-та година броят на българите в Сантандер достига шест души. В цяла Испания те са девет, а в Хърватска - около 20. Броят на желаещите да постъпят в комуната българи расте бързо. Затова в страната е

изпратен екип от хървати и испанци, които да основат комуна в село Войняговци – в околностите на София. Това решение е продиктувано от различни трудности и пречки, които българските наркомани и техните семейства срещат от правно, административно и финансово естество. Въпреки това, броят на българите в Испания расте също бързо. През април 2001 година се основава първата “българска къща”, в която броят на членовете достига 60, от които само трима са испанци, петима хървати и четирима - руснаци. Останалите са българи. Впоследствие в България се откриват още три къщи.

4. Организация и структура на комуната

В комуната къщите са разделени по полов признак. Има мъжки, женски и семейни къщи. Случва се понякога семействата да живеят в обособена част от мъжката или женската къща. Децата на семейните живеят при тях. Обичайна практика е децата в предучилищна възраст да се гледат през деня от една от майките, докато другите са на работа. След тази възраст, децата тръгват на училище. Посещават светските училища. Както и всички останали членове на общността, така и децата се издържат изцяло от общността – при това са в привилегировано положение спрямо всичко останали членове.

Всички членове работят в и за комуната. Семейните са тези, които извършват предимно административните функции на комуната. За да може един човек да стане “семеен”, трябва преди това да е бил в комуната минимум 5 години и да е спечелил доверието на лидерите. Има много семейства, които са основани преди постъпването им в РЕТО. Когато един от семейството постъпи в комуната, след известно време, ако партньорът му иска да се присъедини, първо отива в съответната къща – в зависимост от пола си, където прекарва минимум година – година и половина (независимо дали има проблем със зависимости), преди да има право да се вижда със съпруга/та си по време на неделните общи събрания. След три години, при това при условие, че са спечелили доверието, получават право да заживеят заедно като семейство.

Несемейните членове на комуната – масата от членове - се подчиняват на еднакви за всички строги правила. При пристигането си всеки нов бива “прикрепен” към по-стар член на комуната, заслужил отговорността, носена от всеки един отговорник. През първите две седмици новият член няма право да напуска къщата с изключение на груповите разходки, организирани специално в помощ на новите – за разнообразяване и физическа умора, която подпомага по-бързото социализиране и преодоляване на абстинентните симптоми. Никакви други методи, включително медицински и психотерапевтични, не са разрешени. Новите се движат навсякъде със своя отговорник (или както още го наричат “сянката”), дори и в

сервизните помещения. През тези две седмици те също работят, но само в къщата – вършат домакинската работа. Вътрешната уредба е така организирана, че също да подпомага контрола. Всичко, което се прави, е само след разрешение, и то в определените от “законите” дни, часове и т.н.

След изтичането на двуседмичния срок всеки може да напусне комуната, ако иска да се откаже от тази форма на лечение. При пристигането си всеки член попълва декларация, че е задължен да спазва правилата на комуната, че със своите постъпки няма да застрашава своя живот или живота на околните, че няма да напусне комуната през първите две седмици, под която се подписва. През тези две седмици той няма право на никаква връзка с външния свят.

В комуната са забранени пушенето, употребата на алкохол, четенето на вестници, гледането на телевизия (единственото разрешено за гледане са футболните мачове и специално подбраните филми от видеотеки).

Забранено е внасянето и четенето на каквито и да било книги освен Библията. Когато даден член се “издигне” до отговорник, той има право да чете определени подбрани книги на евангелисти и методисти с християнска тематика.

Ставането (както и всичко останало) е в определен, ранен, задължителен час за всички. Само отговорниците могат, ако искат, да станат един час по-рано, за да се помолят на спокойствие. Това се толерира и се счита за част от “съзряването”. Никой не може да стане по-късно от определения за това час, независимо от статута му, здравнословното му състояние и т.н.

Следва закуска – също в определен час, яде се наличната храна – еднаква за всички. Количествата не са ограничени – докато има, всеки може да вземе допълнително количество.

След закуската всеки екип тръгва да върши възложената му работа.

В началото на седмицата се определят различните работни групи – една от тях отговаря за поддръжката и почистването на къщата и обяда. Вечерята и закуската се правят от различни групи. Групите се сменят периодично, така че в различно време човек може да прави закуска, после да извършва друга работа – извън къщата и т.н.

Друга част от работата на членовете на комуната са: хамалски услуги, автобояджийски и автомонтъорски услуги, дърводелски работа, сервиз за бяла техника, връщане на вторични суровини, продажба на автомобили, бяла техника, мебели – втора употреба, след поправката и обновяването им в цеховете на комуната, железария и санитарен фаянс. Това са характерните за мъжките къщи работни места.

В женските къщи е характерно да се организират екипи за почистване на домове срещу заплащане, сортиране на подарени дрехи – за комуната, за продажба и т.н., шивашки

услуги, тапицерски дейности в мебелните цехове.

Всеки нов член след изтичането на двуседмичния срок излиза да работи извън къщата – но и тук е с отговорник, задължително различен от отговорника в къщата. Работните екипи се определят в понеделник и цяла седмица излиза списък кой с кого е на работа и каква работа ще извършва екипът. През тази седмица двамата са неразделни.

Никой няма право да подбира работата, която ще извършва, или да негодува срещу възложената му задача.

Краят на работния ден е по едно и също време за всички. След прибирането в къщата до момента за лягане се води свободно време. Но то е свободно от работа. Тогава се чете Библията и се водят разговори между отделните членове на комуната. В три дни от седмицата времето се използва и за къпане – като се назначава и специален отговорник, който следи кои двойки са се изкъпели и дали не са превишили времето, с което разполагат за целта. Това е времето, в което, ако човек пожелае, може да пише писмата си. Но не могат да се играят игрите, за които са отредени съботния следобяд и неделята: тенис, плуване, футбол, баскетбол, много дълги разходки и т.н.

Ляга се по едно и също време. Ако през нощта човек иска да стане, трябва да събуди отговорника си или, ако той самия е отговорен - трябва да събуди друг отговорник. Самостоятелността на човек е сведена до абсолютен минимум.

Тези правила, насочени към дисциплинирането на бившите наркомани и осигуряването на постоянен контрол, са легитимирани с авторитета на религията: в Библията е казано, че “там където има двама в мое име, то там съм и аз”. По този начин се гарантира презастраховане срещу изкушението и утвърждаване на престижа на комуната-секта, “гарантираща” постоянната божия помощ за изцелението и поправянето на комунарите.

Ограниченията и нормите, регулиращи всекидневния живот в комуните на РЕТО, са много и са строги. Тяхната цел е бившият зависим да се откъсне от опасната за неговата зависимост среда, да се ресоциализира, да овладее различни социално-полезни умения и навици, както и поради собствената си неувереност да избере оставането завинаги в комуната, което е една от целите на РЕТО.

Религията е главен социален регулатор в комуната. Религиозният живот в РЕТО е много ясно и строго организиран и структуриран. Всеки делничен ден се провежда сутрешно религиозно събрание във всяка къща, траещо между 40 минути и час. След края на работния ден се провеждат тъй наречените “учения”, които имат религиозен характер. Те са предназначени не за всички членове на комуната, а само за тези, които според лидерите на къщите, са тръгнали по “пътя на истината”. По времето на тези учения комунарите

придобиват по-задълбочени знания относно различни аспекти на християнската вяра в нейната сектантска интерпретация, и се реинтерпретира отношението им към “външния свят” от гледна точка на члена на комуната-секта.

Всяка неделя (единственият почивен ден) се провежда общо събрание на всички къщи в специално построена за целта сграда.

Въпреки че началната цел на комуната е наркозависимите да могат да бъдат излекувани, то от самото начало (след изтичането на първите две седмици) се започва обучението в “Пътя към истината и спасението”. Също както при калвинистите, така и в РЕТО се твърди, че човек не може със сигурност да знае, че е предопределен за слава след смъртта си като един от Божиите избраници, но той също така няма основание да се съмнява в това. Амбивалентността и несигурността са постоянни характеристики на вярата в този протестантски вариант и честите молитви, добродейнието, работата, грижите за другите и стриктното спазване на всички правила и ограничения са невротичният механизъм за ежедневното справяне с тази несигурност.

В комуната няма отделни хора, които само да проповядват (пастори) - това може да го прави всеки, който е постигнал определени познания върху Библията, като акцентът пада върху Новия Завет. Проповядващият трябва да може лесно да прави паралели между библейските текстове и ситуацията около него. РЕТО е такъв тип религиозна група, която принадлежи към т.нар. “Отричащи света” секти и църкви. Тяхното учение подчертава злото в съвременния свят, което хората трябва да отбягват. Всъщност те обявяват, че “избранниците” трябва да бъдат спасени от света. Именно поради това и къщите се строят в околностите на градовете – така те са абсолютно затворени общности, където се практикува по-чист начин на живот.

Характерна част от религиозния живот е един от даровете на Петдесетниците – а именно говоренето “на непознати езици”, т.е. способността да се произнасят на глас неразбираеми словосъчетания в моменти на молитва, което се смята за внушено от Светия Дух. Официално, църквата приема, че даровете са били дадени само за кратко време и в последствие са секнали. Дълго време практиката на говорене на езици се е смятала за ерес. Но през 20 век Петдесетническата традиция се възражда в редица църкви и сектантски движения. Говоренето на “езици” обаче, е привилегия на по-“старите” членове на комуната, защото, за да може да ти се яви Светия Дух и да ти говори, душата ти трябва да се е очистила, а за това е нужно време. Очистването се постига след като приемеш Християнството като единствения път към спасението, след което започваш да даваш “свидетелства” както на новите членове на комуната, така и на хората, извън комуната за

това как Господ е променил живота ти.

РЕТО често организира публични прояви, предназначени за “хората, които не познават Божията светлина”. На тези публични прояви, се изпълняват предимно песни, но има и постановки, пиеси, които или са с Библейски сюжет, или пък осмиват състоянието на съвременното общество. Освен това, комунарите, които са определени, публично говорят пред събралото се множество за това, как Господ напълно е променил живота им. Често на т.нар. учения гостуват проповедници от евангелистки или петдесетни църкви. Също така, една група хора от РЕТО изнасят проповеди за други църкви.

Сутрешната молитвата е акомпанирана от китара. Първоначално се пеят “хвалебствените песни”, чийто ритъм е бърз. Останалите членове, които не свирят, тактуват с ръкопляскания. След това идва ред на бавните молитвени песни, по време на които се отправят молитвите към Господ за деня, за някой болен от комуната и за спасението на душите на всички, които по някакъв начин са се докоснали до “Божествената истина”. Следва проповедта, с която, всъщност се закрива и събранието. Този модел се запазва и при ученията, и при голямото събрание в неделя, но понякога има повече от една проповед.

Така структурирано, РЕТО се толерира от политическата власт в Испания. Комуната даже се радва на редица привилегии: има спогодба с испанската полиция, която знае, че често в РЕТО идват хора без легални документи, но докато отговорността за тях е на РЕТО, полицията не ги преследва. Единственото задължение на комуната е да уведомява полицията в момента, в който такъв член напуне комуната. Също така, РЕТО често получава поръчки за различни видове дейности директно от общината, като освен заплащане, за това получава и някакви преференци при получаването на разрешително за строеж и лицензите, които са необходими за извършване на определени видове дейност. Общината също така подарява безплатни пропуски за определен брой членове на РЕТО за различни футболни събития и коридите, провеждащи се на територията на града. Улеснена е и процедурата за получаване на право за пребиваване в Испания на хора, за които РЕТО е декларирало, че са негови членове и са надежни и отговорни лица.

Мнозинството от гражданите и фирмите имат положително отношение към комуната и често я предпочитат за определени поръчки, въпреки наличието на други конкурентни фирми, знаейки че така помагат за решаването на важен социален проблем – лечението и ресоциализацията на зависимите. През последните години РЕТО до такава степен е навлезнало в ежедневието на испанците, че дори вече не само наркозависими отиват в тази комуна. Там могат да бъдат намерени и хора, които просто се чувстват депривирани и угнетени от живота, който водят. В женските къщи, например има много проститутки, които

търсят вид спасение там. Понякога идват и много бедни и отритнати от обществото хора, които всъщност търсят спасението, щастието и възможността за това да се чувстват полезни и значими в тази затворена и защитена общност.

Отношенията с външния свят за членовете на комуната са силно ограничени (ограничени са само до работни срещи), тъй като, всеки живеещ отвън, се приема за подвластен на Сатаната, който може да те изкуши да се отклониш от правилния път.

Интересен момент от историята на комуната е опита на РЕТО в Мексико: когато малката група, отиваща да създаде нов клон на РЕТО там попада в село, където хората от години са очаквали Божието чудо и така групата изведнъж е приета като Божии пратеници. Изведнъж, желаещите да влязат в къщата на РЕТО стават толкова много, че се взема решение в комуната да живеят само наркозависимите, а всички останали в цялото село създават християнска община, организирана по абсолютно подобие на РЕТО. Всички хора в селото се самоподчиняват на нормите и правилата, дошли с групата отговорници.